

Πρώτο πλάνο

Νομπέλ Λογοτεχνίας

Το χαμένο παρελθόν, η λειτουργία της μνήμης και το υπαρξιακό άγχος μέσα στον κόσμο κυριαρχούν στο έργο του Καζού Ισιγκούρο, ο οποίος βραβεύθηκε με το σημαντικότερο λογοτεχνικό βραβείο για το 2017

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ

Το διαισθανόσουν – εντάξει, το υπέθετες – ακόμα και αν παρακολουθούσες τα αποτέλεσματα από την ασφάλεια της ζωντανής διαδικτυακής σύνδεσης: η φετινή απονομή του βραβείου Νομπέλ Λογοτεχνίας έμοιαζε προορισμένη να συγκριθεί με την εν πολλοῖς αμφιλεγόμενη, περοινή επιλογή του Μπομπ Ντίλαν. Κι όταν κάθες, στις δύο το μεσημέρι, η γραμμέτας της Σουηδικής Ακαδημίας Επιστημών Σάρο Ντάνιους εξόρθιζε επιτέλους από μια διδύμουσα που ποιος ζέρει πόσες αντιρρίσεις ή συμφωνίες έχει φιλοξενήσει, όταν άρχισε να βαδίζει αυστηρά πάνω κάτω με ένα ντούιε ανά κείρας και όταν τελικά ανακοίνωσε ότι την περιβλέπει διάκριση λαμβάνει φέτος ο βρετανός, ιαπωνικής καταγογής, συγγραφέας Καζού Ισιγκούρο, επειδή «τα

μεγάλης λογοτεχνικής δύναμης μυθιστορήματά του αποκάλυψε την άμυνσο κάτω από την απατηλή μας αίσθηση ότι γνωρίζουμε τον κόσμο», κάπου τότε ή και λίγο αργότερα, πλάι στους πανηγυρισμούς ή τις αντιρρίσεις, κάποια εροπήματα επανιδιόθηκαν: επρόκειτο ώραγε για μια ασφαλή απόφαση, παρμένη νορίτερα από το συνηθισμένο, με σκοπό να κατευνάσει δύο πνεύματα είκαν δυσαρεστηθεί από τις «εξαλογοτεχνικές» επιλογές του Ντίλαν ή και της Σβετλάνα Αλεξίεφτς: Οι τρεις υποψηφιότητες του Ισιγκούρο για Μπούκερ και η ίδια του νίκη, η κινηματογραφική διάσκεψη δύο μυθιστορημάτων του ή κάπους περόμοια από τη στιχουργική, ενίσχουν άραγε τη «φοιλοϊακή πλευρά» της Ακαδημίας: «Η μίτως η εκφραστική φειδωλή, αλλά συνασθματικά τιλούσια γλώσσα του οτιλίστα συγγραφέα αρκούσε για να εξηγήσει το κατόρθωμά του;

Οπως και να 'χει, γεννήθηκε το 1954 στο Ναγκασάκι, το οποίο εγκατέλειψε οικογενειακώς στα πέντε του, για χάρη του Σάρεΐ της Αγγλίας, δύτη ο ωκεανογράφος πατέρας του οποίο βρει δουλειά. Παρακολούθησε το, ας πούμε «κλάσικο», γυμνάσιο του Γουδκίνγκ, ένα σχολείο που κατά διλογού του παρείχε «την πιθανόν τελευταία ευκαρίδα για να πάρεις μια ιδέα της παρελθόντας αγγλικής κοινωνίας». Η λογοτεχνία τον γοήτευσε με τη βοήθεια του Αρθουρ Κόναν Ντίλι: σε πλικά περίπου 9 χρονών άρχισε όχι μόνο να διαβάζει μανιώδες τις περιπέτειες του Σέρλοκ Χολμς, αλλά και να μιμείται τις εκφράσεις του, υιοθετώντας μια συμπεριφορά που οι συμμαθητές του ερμήνευαν λανθασμένα ως «απονοκή». Εκείνος πάλι διέπρεψε στην αγγλική φιλολογία και στη φιλοσοφία ως φοιτητής της Πανεπιστημίου του Κεντ. Κατόπιν

Ο Καζού Ιστικούρο στα ελληνικά

Στην γλώσσα μας έχουν μεταφραστεί τα βίβλια του «Ενας καλλιτέχνης του ρευστού κόσμου» (Εστία), «Το απομενόμενο μιας μέρας» (Καστανιώτης, Ψυχογιός), «Ο προηγόρωτος», «Τότε που ήμασταν ορφανοί», «Νυκτερινό», «Μή μ' αφίσσεις ποτέ» (όλα από τον Καστανιώτη), «Ο θαμμένος γίγαντας» (Ψυχογιός).

3

Αριστερά: Ο Καζού Ιστικούρο μιλώντας χθες στους δημοσιογράφους, στον κίριο τοπικό του, στο Ανδίνο

Κάτω: Ο Αντρού Χόπκινς και η Ειρή Τόμουσ στα «Απομενόμενο μιας μέρας» (1993) του Τζέιμς Άιβορι

Ξεχωριστής μέρας

πέρασε έναν χρόνο ταξιδεύοντας, δουλεύοντας ή γράφοντας και τελικά απέκτησε μεταπτυχιακό στη Δημοιογράφηση της Ανατολικής Αγγλίας, με καθηγητές του Μάλκολμ Μπράντνυμπερι και την Αντζέλα Κάρτερ. Ταπετρώνοντας κύριμος της ικανότητάς του στην τέχνη των μελωδών και των στίχων: «Μαζί με κάπι φίλους είληψα πάρει την τραγουδούσαν πολύ οισθατά· έλεγε κάποτε· „Ημάς μου πάτη και είναι ο Μπορι Ντίπλαν, αλλά και ο Λένοντρ Κοέν, η Τζόνι Μίτσελ και η γενιά τους. Κάνωντας ατελείωτες συναπτίσεις για τη σχέση των λέξεών με τη μουσική».

Τα μυθιστόριμα

Το πρώτο μυθιστόριμο του Ιστικούρο, «Χλωμή θέση για την άγρια», συγχρόνισε τη δημόσιευσή του εργασίας, παρακολουθεί μια μετάληπτη Γιανούζα που ενωποποιήθηκε με τον θάνατο της κόρης της. Το δεύτερο, με τίτλο «Ένας καλλιτέχνης του ρευστού κόσμου» (Εστία, μετ. Ν.Κ.) έχει ως εργαστή έναν χωρόφυλό που αντικατωτίζει τη δημόσιευσή της νέας μεριάς στην πόλη της Ιωνίας στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Το τρίτο είναι και το πάθον γνωστό: «Τα απομενόμενα μιας μέρας» (Καστανιώτης, μετάφραση Γιούρι Κοβζέλενκο), με βρίσα έναν μπάτλερ που αντικατωτίζει μια ζούγκλα με την ίδια γενικότητα της ζωής του. Το έπειτα την ίδια χρονιά, οι ανταπόκειται στην ανανεωτική μυθικής Αγγλίας, στην αναζήτηση των αιτίων που σκέπτονται στη χώρα τους με μια «ομήλη της λόπονίδας». Το χαρέμι παρελθόν, η πορρόδης υφή της μνήμης και του χρόνου, οι αιωνιότες και οι οδυνηρή επανεκτήση της ζωής, δεν θα υπορρύθμισαν να γίνουν πιο προφανήις ως αγαπημένα δέρματα του Ιστικούρο («γεγονός που ποικιλεύει και για τα „Νυκτερινά“ που επιτίσει κυκλοφορούν στα ελληνικά από τον Καστανιώτη, μετρ. Τόνια Κοβζέλενκο»). Το φέρται του με είδη όπως η επιστημονική φαντασία ή ο μαγικός ρεάλισμος, ομοίως

[σε μια από τις περιπτώσεις όπου η τινιάια ως κάποτε εύπορης, αλλά συνήθως λανθασμένης εκτιμήσιος τους για τα περασμένα. Το «προστικό» αυτό χαρακτηριστικό του ουγγαρόφωνά δεν διέγευτε της γραμματεύσης της Σουηδικής Ακαδημίας: «Άν αναμίεζες την Τζέν Οστιν και την Φρανς Σόκκο, τότε έχεις μια γενική εικόνα για τον Ιστικούρο, θα πρέπει όμως να προσθέσεις και λίγο Μαροέλ Προυσιό στο μείγμα και έπειτα να ανακατέψεις, αν και δικό του πολύ· έλεγε η Ντάνιος στην αναλυτική εξήγηση της για τη φετινή βράβευση. Είναι ένας ουγγαρός, ουνέχει, που διαμέτεται μεγάλης ακρεμόποτα», έκει αναπτύξει «ένα αισθητικό ουμπάο ολόδικο του», που ξερευνά «όπου πρέπει να έχεις ώστε να επιβιώσεις σαν άντροι ή σαν κονιωνία· και τέλος, που·» πειλούντι για το Νομέλα Λογοτεχνία. Ως μπορούσε να ικανοποιήσει τον κόσμο». Σήμαινε δραγεί αυτό το τελευταίο ότι η βράβευση του θα έκει και συναντετική επίδραση: «Δεν θα το κρίνω έγιο, εμείς απλά επιλέξαμε έναν κατά τη γνώμη μας, απολύτως ιδιοφυΐα ουγγαροφωνέα κατέληγε η γραμματεύση. Ο Ιστικούρο από την πλευρά του, έμοιαζε άθελτο του να μη ουγγαρώνει ακριβής: «Έναι μια μεγαλειώδης τιμή, κυρίως γιατί ομηρίνει άπιστο ακολούθων τα κύρια σπουδαίων ουγγαροφωνών», διλήνε σκετικό. «Ο κόσμος περνάει μια περίοδο μεγάλης αθερβαντίτης και έπιπλως δίλα μας ποτέ δύσκολη προς κάτι θετική. Θα με συγκινούσεις οι μπορούσα να γίνω κομμάτι μιας θετικής απόδρασης, εν μέσω μιας πολύ δύστατης συνθήκης».]

Σε πρώτο πρόσωπο

Αγαπημένο στη διάηγηση του Ιστικούρο φιλονίζει εκ των πραγμάτων ποις είναι το πρωτόπορος: ο απρηγτές, μετρ. ο Ζογράφος στο «Ένας καλλιτέχνης του ρευστού κόσμου» ή ο μπάτλερ στα «Απομενάριά» έχουν με αυτόν τον τρόπο την «Ευκαρία» να

Ένας μπάτλερ για Οσκάρ

Γραμμένα σύμφωνα με τον ίδιο τον Καζού Ιστικούρο μέσα σε τέσσερις περιστώσεις εβδομάδες, το μετατέργιο «Τα απομενόμενα μιας μέρας» (που κυκλοφόρησε, από ένα γύρισμα της τύπου, μόλις χρές από τον Ψυχογιό σε νέο μετέφραση της Αργυρώς Μαντόγλου) επανέθηκε μεταξύ πολλών όλων για την οδηγήσειρ ανάδοχος τη σάρδινα των Βρετανικών κονωνικών στρωμάτων απόντων στη φύλια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πόλεμου. Η κινηματογραφική μεταφορά από τον Τζέιμς Άιβορι το 1993 οπινεύσει αναλόγη επιτυχία, ενώ ο Αντρού Χόπκινς έπινε με ιδιοφυΐα τρόπο το ρόλο του μπάτλερ Τζέιμς Στίβενς (ίως έκοψε εκείνο το Οσκάρ μόνο και μόνο επειδή είχε κερδίσει ως Χαντμάλ Λέκτερ στη «Σκοτιά των ομάδων» δύο χρόνια πριν). Ο ίδιος ο Ιστικούρος πόντυσε σε συνέντευξη του στο περιοδικό «New Statesman», ότι έκανε λόγο για μια πιο υποφωτισμένη πλευρά του ήματου: «Δημιουργώντας έναν τόσο πυγούρη σύγχρονο μπάτλερ, επιστρέψαμε ένα μικρό, αρχιτεκτονικό σύννολο δικών μου χαρακτηριστικών: τον φόδο να πληγμένο από έρωτα ή την τάση να μη ακαλύπτει το πόκιο ή πολιτικά διώγματα των δουλειών μου και να κάνει απλά το καθήκοντά μου. Όλοι αναγνωρίζουμε τέτοιες τάσεις μέσα μας και υπερτοντάντος τες τις μετέτρεψα σε μια τερατόμορφη παρουσία. Ο μπάτλερ δεν μιάζει με ένα συνηθισμένο τέρας, πάντα όμως σκεφτήσουν ότι ένα τέτοιο ήταν».